

## Terugblikken en vooruitzien

**H**et is niet de gewoonte van de redactie om rond de jaarwisseling de balans van het voorbije jaar op te maken. Maar 1995 is in menig opzicht voor de militaire beroepsgroep een gedenkwaardig jaar geworden. Een jaar waarin veel aandacht werd besteed aan herdenkingen en het ophalen van herinneringen uit het oorlogsverleden. Ingrijpende gebeurtenissen en zeer tegenstrijdige ervaringen in de operationele taakuitvoering bepalen de herinnering van menig actief dienende militair aan het jaar 1995. Voor degenen die beroepshalve de defensiegebeurtenissen in de Haagse politiek op de voet volgen, was er in het afgelopen jaar aanleiding voor zowel tevredenheid als zorg over het defensiebeleid.

Veel indrukwekkende evenementen werden dit jaar georganiseerd om de 50ste verjaardag van onze bevrijding grootscheeps te gedenken. Voor de generatie die het allemaal aan den lijve heeft meegemaakt, was het waarschijnlijk de laatste grote viering. Met de toenmalige tegenstander en bezetter, maar inmiddels onze naaste bondgenoot Duitsland, werd op 30 augustus 1995 een belangrijk nieuw hoofdstuk in de samenwerking geopend, toen in Münster het Duits-Nederlandse legerkorps werd geïnstalleerd.

Voor de Indische militaire en burgerslachtoffers van het Japanse oorlogsgeweld was er rond de herdenkingen – ten slotte – een stuk erkenning voor hun bittere ervaringen tijdens de jaren van bezetting van de archipel. Het bezoek van koningin Beatrix aan het moderne Indonesië attenderde ons echter niet alleen op het verleden, maar ook op de toekomstige relatie met onze voormalige kolonie.

Het past een blad als de Militaire Spectator om bij tijd en wijle uitvoerig stil te staan bij de

gebeurtenissen en lessen uit het verleden. Daarmee is niet gezegd dat het blad een krijgsgeschiedkundig periodiek wil zijn. Waar het om gaat – een enquête onder de lezers heeft dat ook uitgewezen – is dat u een professionele discussie en informatie over heden en toekomst van ons militaire vakgebied wordt gepresenteerd. Kennis van de meer recente geschiedenis kan bijdragen tot een beter begrip van de heden-daagse problemen.

Deze discussie is temeer van belang nu het proces van defensieplanning zich, in tegenstelling tot de afgelopen jaren, lijkt te gaan concentreren op de ontwikkelingen op langere termijn. De lang verwachte komst van het Defensie Strategisch Plan voor de komende twintig jaar en de daarin signaleerde accentverschuivingen, zetten aan tot nadenken over de toekomstige taakvervulling en de vervanging of modernisering van enkele belangrijke hoofdwapensystemen als fregatten, tanks en jachtvliegtuigen.

Het afgelopen jaar vormde ook het eerste lustrium van de periode na de Koude Oorlog. De sedert eind 1989 grondig gewijzigde veiligheids-situatie heeft ondertussen via de Defensienota 1991 en de Prioriteitennota 1993 grote gevolgen gehad voor het Nederlandse defensieapparaat. Alle drie krijgsmachtdelen hebben in de afgelopen vijf jaar intensiever dan ooit ervaring opgedaan met humanitaire hulp en vredesoperaties of andere vormen van optreden binnen of buiten VN-verband. De Golf, Turkije, Israël, Sinaï, Cambodja, Rwanda, Angola, Haïti en vooral het voormalige Joegoslavië zijn de nieuwe operatiegebieden van de krijgsmacht geworden. Met veel enthousiasme en creativiteit zijn de nieuwe taken opgepakt. De krijgsmachtdelen beseften terdege dat een zichtbare deelname aan crisis-beheersingsoperaties van vitaal belang is om het eigen bestaansrecht aan te tonen. Dit in aanvulling op de – nog steeds bestaande maar minder tot de dagelijkse verbeelding sprekende – algemene verdedigingstaak in NAVO-verband. Inmiddels zijn we na de dramatische gebeurtenissen rond Srebrenica een illusie armer. Over de machteloosheid van de VN en daarmee ook van *Dutchbat* werd in het oktobernummer al het nodige gezegd (MS 164(1995)(10)443). Na de terugtocht uit Srebrenica trad er een nieuwe combinatie van factoren op, namelijk het moslim-Kroatische offensief en de wil van de westerse landen de *Rapid Reaction Force* daadwerkelijk in te zetten. Vervolgens maakte dat – in strakke samenhang met het Amerikaanse diplomatieke

offensief – een goed geplande en uitgevoerde toepassing van „air power” door de NAVO-luchtmacht om de ontstane impasse in het Bosnische conflict te doorbreken. De Nederlandse luchtmacht eenheid op Villafranca leverde met succes een substantiële bijdrage aan de luchtacties. Deze gang van zaken betekent echter beslist niet dat het ene krijgsmachtdeel beter is aangepast aan de nieuwe taakstelling dan het andere. Wel is het zo dat de luchtacties hebben aangetoond, dat de jarenlange oefening en voorbereiding in NAVO-verband het fundament vormen voor het resultaat van deze operaties. De manier van consultatie en besluitvorming tussen soevereine bondgenoten en de leidende rol van de Verenigde Staten daarbij, onderstrepen het belang dat ook de regering hecht aan het uitgangspunt dat de NAVO de grondslag voor onze veiligheid en het kader van onze defensie blijft. Als supplement bij de Memorie van toelichting op de defensiebegroting voor 1996, hebben de ministers van buitenlandse zaken en defensie een evaluatie van de internationale veiligheidssituatie gegeven. Daarin stellen zij terecht dat:

*„Als de NAVO in de toekomst bijdraagt tot operaties van de VN of de OVSE, zal zij betrokken moeten zijn bij de vaststelling van het mandaat en de 'rules of engagement'”. Tevens moet vooraf duidelijkheid bestaan over andere operationele vragen, waarvan die op het vlak van de communicatie, de bevelvoering en de veiligheid van de eigen troepen de belangrijkste zijn.”*

Gelukkig bracht 1995 ook goed nieuws voor de luchtmobiele brigade. Na een felle concurrentiestrijd en zwaar aangezette politieke lobby, besliste het kabinet ten gunste van de moderne Longbow-versie van de Apaches, als bewapende helikopter voor deze brigade. In 1996 kan met de komst van de Chinook- en Cougar-transporthelikopters, maar ook met de tijdelijk door Amerika uitgeleende Apaches, een daadwerkelijk begin worden gemaakt met de core business van de brigade, namelijk het luchtmobiel optreden.

Ondertussen gaat de met de Defensienota 1991 en de Prioriteitennota 1993 ingezette herstructurering en verkleining van de krijgsmacht in rap tempo door. In de eerder genoemde evaluatie van de internationale veiligheidssituatie concluderen de bewindslieden van buitenlandse zaken en defensie, dat de traditionele dreiging van een grote verrassingsaanval nog verder naar de achtergrond is gedrongen. De huidige crises en conflicten blijken daarentegen veel minder beheers-

baar te zijn dan destijds werd verwacht, hetgeen hogere eisen stelt aan het politieke en militaire vermogen conflicten te voorkomen of op te lossen. Tegen deze sombere achtergrond vinden in alle geledingen van de krijgsmacht ingrijpende reorganisaties plaats, terwijl gelijktijdig wordt getracht inhoud te geven aan de nieuwe, zakelijker bedrijfsvoering. Toch is het defensiebedrijf niet wegens verbouwing gesloten. Integendeel, in 1995 waren gemiddeld 2400 militairen uitgezonden voor humanitaire en vredesoperaties. Het defensiebudget is ten opzichte van de in 1989 bestaande situatie met ruim een kwart verminderd, maar de presentatie van dit *vredesdividend* is in de nieuwste Memorie van toelichting op de defensiebegroting niet meer voortgezet. Zichtbaar is slechts de daling van het defensiebudget in deze kabinetsperiode (1994-1998), maar deze bedraagt toch nog cumulatief 8,4 procent. Onder druk van het regeerakkoord van het paarse kabinet werd met de zgn. Novemberbrief van 1994 de aanzet gegeven tot een grootscheepse doelmatigheidsoperatie (lees: bezuiniging) in de ondersteunende diensten van de krijgsmacht. In mei 1995 werden terzake concrete voornemens aangekondigd. Ontkokering, concentratie van gelijksoortige activiteiten en het op afstand plaatsen van bedrijfsmatige processen, zijn de nieuwe toverwoorden waarmee een volgende reorganisatiegolf over de krijgsmacht wordt uitgestort. Begin 1995 was de personeelssterkte nog 94.300 mannen en vrouwen; in 2000 is er nog plaats voor 75.250 uitsluitend vrijwillige medewerkers. Voor de gemiddelde defensiemedewerker is de grens van de reorganisatie-flexibiliteit inmiddels bereikt. Commandanten willen nu vooral „rust in de tent” om hun eenheid in staat te stellen zich voor te bereiden op de eigenlijke taak, waarvan uitzending en inzet inmiddels een uiterst reële optie is. Een eerste aanzet om die noodzakelijke rust te brengen is het besluit van het kabinet om de claim van f 250 miljoen uit de Novemberbrief te honoreren, althans voor het gedeelte dat Defensie al niet zelf had opgelost door het Apache-contract tegen een zeer gunstige, vaste dollarkoers te verplichten.

Al met al was 1995 een bewogen jaar. Een mengeling van het afsluiten van een stuk verleden en concentreren op een uiterst onzekere toekomst. De Militaire Spectator wenst daarbij een helder baken te zijn. De redactie wenst u en uw achterban prettige feestdagen en een voorspoedig 1996 toe.